

Eesti Päevaleht 05.10.2022 TLÜ EDK teadur Liili Abuladze

Kes jääb Venemaale elama? Meie idanaabri demograafilisest olukorrast

PRAEGUNE sõda pole ainus tegur, mis on Venemaa rahvastikule jälje vajutanud või veel vajutab

Eluiga, mis on hea näitaja inimeste tervises seisundi ja tervishoiu hindamiseks, stagneerus ja lühenes Venemaal pikka aega alates 1960. aastatest. Selle peamine põhjus oli vähene tähelepanu südame-veresoonkonnahaigustega tegelemisele. Eluiga jõudis taas 1960-ndate tasemele alles 2012. aastaks - eelkõige tänu naiste eluea pikenemisele.

2010-ndate lõpuni toimus selles mõttes edasiminekuks, aga 2020. aastal alanud koroonapandeemia tagajärjed olid Venemaal ühed laastavamad võrreldes paljude teiste Euroopa riikidega. Kasvas ühtviisi nii vanemaealiste kui ka alla 65-aastaste suremus. Pandeemia ajal lühenes eluiga umbes kahe aasta võrra, kusjuures naised kaotasid elueas rohkem kui mehed (erinevalt enamikust teistest Euroopa riikidest).

Venemaa sõda mõjutab kindlasti taas rohkem meesrahvastikku, kelle oluliselt suurem ja varasem suremus võrreldes naistega on iseloomustanud Venemaad juba nõukogudeaegsest tervisekriisist saadik.

Praegu on Venemaal naiste suurem osakaal ühiskonnas märgatav alates 30. eluaastate keskpaigast. Kui arvestada, et mobilisatsioon ja selle põhjustatud väljaränne puudutab eelkõige mehi, siis ilmselt nihkub naiste ülekaalu algus veelgi noorematesse vanuserühmadesse. Ekspertid hindavad, et kui sõda lähiajal ei lõpe, siis võib eeldada, et aasta lõpuks kaob Venemaalt kuni miljon inimest - enamasti tööealised mehed. Kuna praegu on 20. eluaastates venemaalased üks Venemaa väiksema arvulisi põlvkondi (1990. aastate väikese sündimuse tõttu), siis mobiliseeritakse ka vanemate vanuserühmade mehi ja see mõjutab ilmselt mitut põlvkonda. Venemaa meeste-naiste praegu kümneaastane elueavahe võib olenevalt surmade, vigastuste ja väljarändajate arvust lähiaastatel veel paari aasta võrra kasvada.

Samamoodi nagu üldises ühiskondlikus olukorras iseloomustavad Venemaad ka rahvastiku koosseisus suured piirkondlikud erinevused ja ebavõrdsused. Praeguseks teada olevate ametlike andmete põhjal kaotasid esimese kuue kuu jooksul sõjategevuse tõttu enim inimesi (elanikkonna vanusstruktuuriga suhestatuna) Tõva, Burjaatia ja Põhja-Osseetia. Ent nendes regionides on teistega võrreldes ka keskmiselt noorem rahvastik. Võimalik, et sellised

piirkonnad jäävad ka lähiajal üheks peamiseks mobilisatsiooni allikaks, sel juhul jäävad need ka edaspidi suuremaid kahjusid kandvateks aladeks. Üksnes suurte linnade ja keskuste arendamise tõttu on suure osa teiste piirkondade rahvastik vähenenud ja vananenud juba mitme aastakümne jooksul. Näiteks läks 1990-ndatel hinnangute järgi 40% noori keskkoolilõpetajaid äärealadelt suurematesse linnadesse ja keskustesse. Selle sajandi esimese 15-20 aasta jooksul intensiivistus noorte ränne linnadesse veelgi. Kui õppimise tõttu kodukohast ära kolimine on tavapärane, siis Venemaa väiksemate linnade ja piirkondade tulevikuperspektiivi tuhmistab asjaolu, et ka tudengieale järgnevatel vanuserühmades pole vastavatesse regioonidesse piisaval määral (tagasi) rännatud.

Sisse ja välja

Venemaa pikaajalise ja kroonilise tööjõupuuduse ravim on olnud sisseränne. Uuemal ajal intensiivistus sisseränne ametliku statistika järgi 2011. aastast saadik. Koroonapandeemia ajal ränne küll katkes järsult, eelkõige töölubade uuendamata jätmise tõttu, ent viimasel aastal jõuti ametlike arvude põhjal taas pandeemiaeelsele tasemele. Üldiselt kaasneb sisserändega ka peaaegu samas ulatuses väljaränne, seega ei pruugi sisserännanute lisatöökäed jääda pikaajaliseks lahenduseks. Seda eriti praeguses olukorras, kus kodanikke ähvardavad hoopis teistsugused kohustused ja motivatsioon riigis püsivalt elada väheneb.

Välispäritolu elanike osakaal on Venemaal endiselt suhteliselt väike - alla 10%. Võib oletada, et sõja jätkudes väheneb soov ja võimalus Venemaal edasi töötada ning välispäritolu tööjõu osakaal kahaneb veelgi, mõjutades seeläbi ka majanduse toimimist. Võib oletada, et pärast sõja lõppu välispäritolu tööjõu osa riigis jälle suureneb.

Kokkuvõtteks: Venemaad on juba pikemat aega iseloomustanud nagu teisi Euroopa riike rahvastiku vananemine. Venemaa vananemisega seotud raskused ei kao niipea, sõjaolukord vaid tugevdab survet teemaga jätkusuutlikult tegeleda.

"Venemaa meeste-naiste praegu niigi väga suur elueavahe võib veel paari aasta võrra kasvada."

LOE PIKEMALT: [EPL.EE/](https://epl.ee/) ARVAMUS